

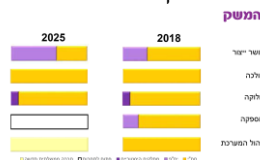
מציאות הייצור בימינו (תשע"ט-תש"פ)

שיעור הגר"מ מורגשטרן שליט"א - אלול תשע"ט

ייצור החשמל ע"י גז: באופן כללי ניתן לציין בסיפוק על שהייצור ע"י גז מפחית משמעותית את מידת חילולי השבת, בשל סגנון המערכת. אך מאידך גיסא, הפעלת יחידות הייצור לא נעשית בשום אופן באופן אוטומטי, רק ע"י עובדים שמפעילים את הטורבינות, לאחר שנתקבלו האישורים לכך, מהגורמים האחראיים, והעובדים בשטח שדקו את תקינות המערכות. זאת ועוד, הגז עצמו, המסופק לצורך הייצור, מופק מהים במאגר 'תמר' ובקרוב גם 'לויתן', ובאסדות הגז שבלב הים עובדים מומחים רבים, שתפקידם להפעיל את המשאבות האדירות שבלב הים שמנפיקות את הגז מעומק של 2 ק"מ בתוך האדמה, ולאחר מכן לסנן ולזקק את החומר מנפט, עפר, וחומרים רעילים המעורבים בו ובכך להופכו לראוי לשימוש. בכך לא תמה המלאכה, תחנות קליטה יבשתיים, מקבלים את החומר, מעבדים אותו למינון המדויק הנדרש לשימוש למפעלים הצרכנים וליצרני החשמל, ורק לאחר מכן יוצאים לדרך. גם בדרך, ישנם 5 תחנות יסות שתפקידן לווסת את הגז. (יש לציין שגז הבישול שבמטבחים שלנו לא מגיע ממקור זה).

העובדים יהודים: אלפי עובדים יהודים מאיישים 24/7 ב-3 משמרות מתחלפות - עשרות תחנות כח, והמוני יחידות ייצור פרטיות וציבוריות, תחנות מיתוג ומשנה, ניהול המערכת ועוד. זאת מלבד, המוני העובדים האחראיים על הפקת הגז, אספקת ויסות.

פעולות מטעמי 'היסכון' - ללא צורך לחולים: למרבה הכאב, נעשים המוני מלאכות בשבת ללא צורך לחולים. זאת מכמה

סיבות. (א) שיקולי מרחק. פעמים תחנת הכח שמספקת חשמל לאזור מסוים מרוחקת דבר זה גורם לבזבז אנרגיה מחמת אורך הדרך. משום כך, מפעילים טורבינה קרובה יותר לאזור ולאחר מכן משביתים בהדרגה את הטורבינה הפעילה. (ב) הסכמים והסדרים. אספקת החשמל כיום ע"י היצרנים השונים נעשית בצורה מאוד מורכבת, באיזה שעות מספקות אלו ובאיזה שעות מספקות אלו, לפי הסכמים בין החברות, לפי צרכנים מסחריים, ולפי סדרי עדיפויות שונים, כך שמצוי בשעות זמנים רבים שישנה אספקה מספקת של חשמל לכלל הארץ, אך מחמת הסכמים / עדיפויות / צרכנים - מפעילים טורבינות או תחנת כח אחרת. דבר זה מתרחש כמה פעמים במשך היום. (ג) עלויות ואיכות סביבה. נעשים שיקולים רבים מה להפעיל ומה להשבית, ע"פ נתוני עלויות הדלקים, או איכות הסביבה. כך שלפעמים החשמל המסופק מספיק לכל הצרכנים, אך יפעילו טורבינה שעלות ההפעלה שלה או הדלקים שלה זולה יותר, או פוגעת פחות באיכות הסביבה.

תיקונים יזומים ומזדמנים: במערכות כה רבות וכה מסועפות, נדרשים במשך כל השנה וכל יום, לתחזוקה יזומה במערכות הייצור והאספקה, כמו"כ, המערכות אינן בנויות לתפקד במשך

בשנה האחרונה, בעקבות פתיחת רפורמת החשמל שהטמיעה רשות החשמל, ופתיחת השוק לתחרות ליצרנים פרטיים, חלו שינויים מהותיים לכת באופן הייצור, חומרי הבעירה והגורמים המייצרים. כפי שיתבאר בהמשך יש בכך הרכה נפק"מ לשבת ולפתרונות אפשריים ולא אפשריים.

כיום בעקבות חוק חופש המידע הנתונים שקופים מבעבר, והנתונים שאנו מסתמכים עליהם הינם מתוך הדוחות הרישמיים של 'רשות החשמל' - הרשות האחראית על ייצור החשמל ע"י כל הגורמים מטעם משרד האנרגיה, כפי שהתפרסמו על ידם לפני מספר חודשים. כמו"כ, "הוועדה לענייני אנרגיה בשבת" מקיימת פגישות רבות עם גורמים אחראיים במשרד האנרגיה, רשות החשמל וחברת החשמל לישראל (חח"י), על מנת לקדם פתרונות שונים לחשמל כשר ללא חילול שבת.

חומרי הבעירה: נכון להיום, ייצור החשמל נעשה ברובו ע"י גז טבעי (66%) מיעוטו ע"י פחם (30%) ועתיד לפחות בשנים הבאות עד ל-17%. כ-3% נוספים מיוצרים ע"י חומרי בעירה אחרים, אחוזים בודדים אלו מיוצרים ע"י 'אנרגיה מתחדשת', דהיינו ע"י קולטים סולאריים, כשמדובר על תחנות ייצור ענקיות הממוקמות בנגב ובערבה, שמייצרות באמצעות קליטת האור, וכן ע"י תחנות רוח. הייצור ע"י 'אנרגיה מתחדשת' במגמה של עליה, ולפי הצפי עתידים לעלות בתוך 5-6 שנים הבאות עד ל-12% מכלל הייצור בארץ.

היצרנים: נכון להיום, כ-30% מייצור החשמל נעשה ע"י יצרנים פרטיים, והשאר ע"י חח"י. ע"פ רפורמת החשמל, בתוך 5-6 שנים, עתידים לייצר כ-61% מהחשמל בארץ ע"י יצרנים פרטיים, ורק כ-39% ע"י חח"י.

הולכה חלוקה ואספקה: האמור עד כה עוסק אך ורק בייצור החשמל, אך הולכת החשמל, חלוקתו ואספקתו נכון להיום בידי חברת החשמל לישראל, כשע"פ הרפורמה חלקים מסויימים עתידים לצאת מידיהם, ואילו ההולכה עתידה ברובה המוחלט להשאר בידי חח"י.

ככלי ההולכה והחלוקה מגיעים לכ-70,000 ק"מ כשאלו נשלטים ע"י 213 תחנות מיתוג ומשנה, שהרבה מהם מאויישים 24/7.

ניהול המערכת: כפי המתואר לעיל בקצרה, מדובר כיום במערכת מסועפת ומורכבת מאוד, שמעורבים בה המוני יצרנים פרטים וציבוריים שכולם מספקים את ייצורם לתוך אותה רשת ארצית. כולם חייבים לעבוד בהרמוניה ושילוב מוחלטים, שכן חייבים לשמור על מתח אחיד ברשת הארצית של 50 MH ללא חריגה. בפיקוד הארצי, ניתנות ההוראות בכל רגע נתון מי מייצר וכמה. כפי שתוארו בפגישות עימם העבודה אינטנסיבית ובלתי פוסקת. הקושי הגדול נעוץ גם בעובדה שהייצור ב'אנרגיה מתחדשת' משתנה ואינו אחיד, מחמת שתלוי בעוצמת האור, עננות ועונות השנה.

התייחסות הלכתית החשמל בשבת • 2

רבים משאינם שותו"מ טענו, אתם עצמכם נהנים ממה שאנו מחללים שבת, וכנראה שאתם מוחים על מה שנח לכם, ונהנים ממה שנח לכם.

בהקשר לזה יש לציין עוד, שהגאון ר' חיים גריינמן זצ"ל נשאל ע"י גבאי בית כנסת, האם גם את המזגנים צריך להפעיל על גנרטור. הגר"ג השיב לו "אם העבודות היו נעשות בחצר בית הכנסת היו חוסכים לך את השאלה. וכמוכן שאין בזה פטור של דרך רחוקה". ראה באיור המצו"ב. הגר"ג זצ"ל עמד בזה על נקודת הקושי הגדולה בענין זה שאין הדברים מוחשים אצלנו, ואילו היו מורגשים בחוש לא הייתה שאלה. (הגע עצמך,

שהיינו רואים איך שלצורך כל מוצר חשמלי שאנו מדליקים מע"ש הם מוסיפים במיוחד עבורו עוד ועוד חומרי בעירה וטורבינות במשך כל השבת. או שהיינו רואים איך שהם לוחצים על מפסקים במשך כל השבת כדי להדליק את מוצרי החשמל שבביתנו. ובאמת זה מה שנעשה, רק שהם לא בחצר ביתינו).

(ב) לפני עוור

נקודה עקרונית וחמורה. ככל שהצריכה גבוהה יותר צריכים לעשות יותר מלאכות, ולכן בימים חמים צריכת החשמל גבוהה מאוד. נמצא שצריכים לעשות עוד רבות מלאכות בשבת מעבר לנצרך בשביל החולים מחמת צריכת הבריאים! ומלבד מלאכות הנעשות לצרכי חיסכון ללא צורך כלל לחולים. חשוב לשים לב - יש כאן שני חלקים במלאכות הנעשות לצורך הבריאים, הן ריבוי המלאכות בחברות הייצור, והן תוספת המלאכות הנעשות בבית כל אחד ואחד, שנעשות על ידי העובדים מרחוק. (ע"י בתשובת המנח"ש על החשמל שנקט בפשיטות שהמכשירים המופעלים בבית הצרכן נעשים ע"י העובדים מרחוק, וכתב שם לימודי זכות שאינם שייכים במציאות ימינו).

יש שרוצים להסתמך על החולים, בטענה שהעובדים בחברת חשמל צריכים לעשות את מלאכתם עבור החולים שהרי אם לא יספקו את כל הצריכה לא יהיה חשמל גם לחולים, נמצא שכל מעשיהם הם עבור החולים. אך מלבד הקושי לומר דבר כזה, שהרי נמצא ש"ברשות התורה" העמדנו אלפי יהודים לעשות רבות מלאכות בשבת בשבילנו הבריאים, והכל "מסודר", שנעשה ב"היתר" של החולים. וברור לכל כי לא יתכן להעמיד מצב כזה שיהודים עוברים על רבות חילולי שבת בשבילנו ובשביל האחרים, כשאין בהם שום צורך לחולים.

יממה שלמה ללא התערבות אנושית ותחזוקה מזדמנת. בעניין זה, דבר כואב עולה מתוך דו"ח רשות החשמל האחרון. תחזוקה יזומה הנמשכת לפחות כמה ימים, כמעט תמיד מתחילה בדיוק בשבת. ובכל אופן שנצרך נמשכת גם בשבת. יש להוסיף, על שבשנה האחרונה הוצרכו לתחזק את אסדת הגז שבלב הים, בתחזוקה יסודית שמשביתה את המערכת כולה, ואורכת כ-21 יום. הבעיה שהתעוררה להם, היא שלא יוכלו לספק גז לייצור החשמל וגם למפעלים. הזמן שנבחר לתקונים הינו - מערב ראש השנה עד למחרת שמיני עצרת (רח"ל).

עד כה סקירה קצרה של חלק ממערכת ייצור ואספקת החשמל בימים אלו. כעת ניגש בע"ה להתייחסות ההלכתית.

התייחסות הלכתית

נזכיר בקצרה כמה נידונים שכרוכים בשימוש או בהנאה מהחשמל בשבת:

(א) חילול ה'. (ב) לפני עוור / מסייע / מסית. (ג) הנאה ממעשה שבת.

בכל אחד מפרטים אלו יש לברר אם יש היתר מחמת צורך החולים במלאכות אלו.

(א) חילול ה':

ובל זה כשזרם החשמל הוכן מע"ש והשעון מפסיק את הגל החשמלי וחוזר וקושרו, אצל אס נעשה נחמת החשמל בשבת ע"י ישראל שאינו משמר שבתו, אסור ליהנות ממנו, ואף אס הוא באופן שיש ביתר בשימוש מן הדין, אסור להשתמש בו מפני שיש בשימוש אסור היה שאינו חס לצדד שמים כיון שהוא שימוש ליבוי והעובד בשבת הוא עושה צמד ר"ל, והנהיגו ממעשיו מעיד ח"ו שאין לנו כואב על חילול שבת, ויהא רעוא שיצונו בתשובה שלמה צמורה.

החזון איש (או"ח סי' לה ס"ק ד, וכן עוד פוסקים) כותב שגם 'באופן שיש היתר בשימוש מצד הדין' (לכא' מחמת החולים), מכל מקום אסור להשתמש מפני חילול השם. בהסבר שיטת החזון"א, מדוע יש חילול ה' למרות שיש היתר בשימוש מן הדין, ראה בספר 'החשמל בשבת' ביאור ה', שנקט החזון"א ששבת נדחית מפני פיקוח נפש, אך אין היתר לבטל את השבת מפני פיקוח נפש. וכיוון שכאן יש שימוש ציבורי קבוע בדחיית השבת, במקום לתכנן את המערכת באופן שלא יהיה חילול שבת, אין היתר לדחות את השבת. עיי"ש בספר שהבאנו את מקורותיו של החזון"א. (ק"ו בימינו שמדובר בהעמדת מצב של דחיית השבת במיליוני מלאכות שהצורך בהם לא נוצר בגלל החולים, ובשביל החולים לבד לא היה צריך ליגע בשום מערכת במשך כל השבת, רק בגלל הצרכנים הבריאים). לדברי החזון"א הסכימו וכתבו רבים מגדולי ישראל וכפי שמובא בספר 'החשמל בשבת' בהרחבה.

כפי שמודגש בדברי החזון איש ועוד פוסקים, החילול ה' אינו מצד מה שאחרים יודעים מכך, אלא מחמת שבמעשיו מעיד על שאין ליבו כואב על חילול שבת. בימינו הדברים ק"ו דק"ו, שנוסף על זה גם חילול ה' כלפי חוץ, וכפי שבאחרונה פעמים רבות שבאו לעורר נגד חילולי שבת המוניים שנעשים, רח"ל,

בשם הגרשו"א זצ"ל "וגם אפשר דבני"ד גרע טפי, כיון שבאמת יש כאן חילול שבת, ויתכן דאינה נדחית אלא אם כוונתו להצלה ולא עבור תשלום, וראה גם בספר בית הלוי עה"ת פרשת שמות על הפסוק וירא א' את בני ישראל".

הנאה ממעשה שבת

עד כאן דיברנו מצד 'צריכת החשמל', ואף אם אינו נהנה מכך. מלבד זה יש כאן בעיה גם מצד ההנאה מהחשמל המיוצר באיסור (גם אם הודלקה ע"י אחר, וכ"ש על ידו). מלבד האמור לעיל בדברי החו"א שיש חילול ה' מצד שמראה שאין לבו כואב על חילול שבת. אך יש כאן גם שאלה של 'מעשה שבת', למרות שכאמור פעולותיהם נצרכות לצורך החולים.

כפי שפסק האגרות משה ז"ל (או"ח ח"ד, בהשמטה, ס' קבו) בנושא החשמל המיוצר ע"י יהודים, שאסור משום מעשה שבת, ואף שנצרך לחולים משום שהיה למייצרי החשמל להכין את עצמם שלא יהיה מצב שיצטרכו לחלל שבת לחולים.

אמנם, דברי האגרות משה קשים לכאור', הלא במצב הנוכחי הם צריכים לחלל שבת לצורך החולים, אע"פ שהיו צריכים להתכונן מראש שלא יגיעו למצב הזה.

א) בפשטות ביאור דברי האגר"מ, שנידון זה שייך לסוגיית "מכניס עצמו לאונס", שכתב הרמב"ם באגרת השמד (קריוב לסוף האגרת) שאם יודע שהמלך יגיע ויכפה אותו לעבור על איסורים עליו לברוח מהמקום, ומסיים: "וכל העומד שם הרי הוא עובר ומחלל שם שמים והוא קרוב למזיד". ובשו"ת הרשב"א (מייחסות ס' רעב) כתב ביתר שאת: "אבל מה ששאלתם, על פרטי האונסים שכתבת, אם הם אונסים שיפטר בהם, או באחד מהם, אני אומר דרך כלל שאונס כשמו ואין הרצון אונס. ואילו מסבב זה אונסין לעצמו, כגון שסבב על ידו, או שלוחו, או שאחרים עושים על דעתו, שיהיו אדוני הארץ מיימיין אותו ומשימיין עליו קנס. אין זה אונס אלא רצון".

ב) סוגיה זו ארוכה, ואין הזמן להאריך בה, אך רק נציין לחילוקין של החלקת יואב (ח"מ דיני אונס ענף ב) בין כשהאונס הגיע אליו בע"כ והיה לו למלט עצמו מראש, לבין כשתכנן עצמו להגיע למצב של אונס כדי לעבור על איסורים, שבזה כלל אינו מוגדר כאונס אלא כרצון, וכלשון הרשב"א הנ"ל, ואז המעשה עצמו מוגדר כמעשה איסור. (ומתאים לדברי בית הלוי הנ"ל). וכמוכן שאם כלל לא חשבו על האונס רק על הרצון הרי שזה גרוע עוד יותר. ראה בכל זה גם קה"ש (שבת ס' טו) בביאור מעשה דאסתר שנאסרה על מרדכי משום שבאה ברצון, וכע"ז כבר כתב הח"ח בבאמ"ח (כלל ו' בהגהה): "אלא ע"כ כיון שהיא יודעת שלבסוף תבא על ידי זה לאיסור נחשב דבר זה לרצון וה"נ בעניינינו". וע"ע באור שמח (סנהדרין פ"ב ס"ה ה') ובזכרון שמואל (להגר"ש רוזנבוסקי זצ"ל ס' סה אות לו) בביאור סוגיית הש"ס ריש כתובות 'ולידרוש' להו דאונס שרי", שכתב בתו"ד: "אבל בפשטות נראים הדברים דכשמכניס עצמו לאנס לא הוי כלל דין אונס עליה, ופושע ומזיד הוי".

אך גם מעבר לזה, בגדרים ההלכתיים, גם באופן שהייצור של העובדים נצרך לחולים במצב הנתון לפנינו, מכל מקום יש כאן שאלה של לפני עוור. נסביר מדוע.

א) תוספת מלאכות - גם אם העובדים עושים בהיתר לצורך החולים, אך לנו אין היתר להוסיף להם מלאכות - למרות שהם יעשו בהיתר, כאמור, ויש בכך לאו דלפני עוור. כפי שכתב ר' אלחנן וסרמן בקובץ שיעורים (כתובות אות יב) שהגורם לחבירו לעבור עבירה באונס הרי"ז עובר בלפני עור, ובאגרות משה (יו"ד ח"א ס' ג) כתב: "וגם פשוט שאם אחד יאנוס את חברו לעבור איסור באופן שיהיה פ"נ, שהעובר לא יעשה איסור, דאונס רחמנא פטריה, וגם מותר לכתחלה לעבור ולא ליהרג, נמי יעבור המאנס באיסור דלפני עור. אף שלכאורה הא לא הכשיל את חברו באיסור, משום דע"כ נעשה על ידו איסור והוא אינו אנוס". וכע"ז כתב במקור'א (ח"ה ס' יג אות ט). וכן כתב במנחת שלמה (ח"א ס' ז). נמצא דבר חידוש, שיתכן שהעובר יקבל שכר על הפעלת המזגן ומוצרי החשמל בבית הבריא, אך הבריא יעבור בלפני עוור על הכשלת העובר.

ב) כוונה - מלבד האמור לעיל, הרי העובדים עושים את מלאכתם מתוך מטרה להתפרנס מזה, ואין כוונתם כלל על החולים. (אף כשניסינו להסביר להם שיתכוונו לחולים, לא הבינו "הלא אנחנו מייצרים גם לחולים וגם לבריאים", ולא הבינו את ערך המחשבה בענין הזה). וכיוון שכוונתם היא לעבירה, הרי שהם בכלל "נתכוין לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה", כמבואר במעשה בנמ' בקידושין (לב). שרב הונא קרע שיראין בפני רבה בנו לבדוק אם יכעס. והגמ' מקשה הרי מכשילו בלפנ"ע, ומתרתת הגמ' ש"ה מחל לכבודו. והקשו הראשונים הרי סו"ס בנו לא ידע שמוחל, ונמצא מכשילו, דהוי כמי שעלה בידו בשר כבש ונתכוין לבשר חזיר צריך כפרה, עיי"ש מה שתי'. מבואר מזה שאם כוונתו לרעה הרי"ז נחשב מכשילו למרות שאין כאן מעשה איסור. וכך אמנם פסק הגרשו"א זצ"ל למעשה, בשש"כ (פ"ב ל' הע' קל) שגם בפיקדו"נ צריך ללכת דווקא לרופא שותו"מ, משום שכוונת מחלל השבת לשם בצע כסף, ומכשילו בלפנ"ע.

ג) מעשה איסור - יתכן שאין זה רק כוונה לאיסור אלא גם 'מעשה איסור', כפי שכתב בית הלוי (שמות ב, כה): "והנה טענת אונס לא שייך רק היכא דאם לא היה האונס לא היה עושה אותו דבר, והאונס הביאו לעשות, ואז נחשב כאילו לא עשאו. אבל היכא דגם אם לא היה האונס היה עושהו הגם דעתה הוא אנוס ככה"ג לא מקרי אנוס כלל. וכו'. ומזה יצא דמי שהוא פרוץ באהת ממצות ה', אף על גב דלפעמים נתרשח לו אונס שלא יכול לקיימה, מ"מ לא מקרי אונס, וכמו בשמירת שבת וכדומה דלפעמים אנוס הוא לעשות מלאכה או עבור חולה ר"ל וכדומה, מ"מ לא מקרי אונס רק לאותם שהיו שומרים אותו אם לא היה האונס, אבל המחלל שבת כשאינו אנוס, גם במלאכה שהוא אנוס מקרי מחלל, וכן הוא בכל האיסורים". (ידועה הקושיה על ש"י בית הלוי מסוגיית 'העלה דגים ותינוק' שלהלכה קיי"ל 'זיל בתר מעשיו', אך יתכן שמזיד שאני, כמשמעות הרמב"ם בדין זה). כך כתב גם בשש"כ שם

פתרונות פ' החשמל בשבת • 4

כמו"כ שמענו מתלמידי כמה מגדולי הפוסקים, שלא נידונה בפניהם מציאות זו של ריבוי המלאכות בצריכת הבריאים.

להלן ציטוטים חלקיים מתוך מכתבי גדולי ישראל, ראה מכתביהם, ומכתבי עוד מגדולי ישראל בספר 'החשמל בשבת'.

הגרמ"י לפקוביץ זצ"ל: "נאמנים עלינו דברי חכמינו שכל הוצאות שבת ויו"ט אינם מחסרים לנו כלום, והקב"ה משלם תמורתם".

הגר"ש אלישיב זצ"ל: הורה (לישיבת זכרון מאיר י-ם) לא לקיים שבתות ישיבה עד להסדרת הגנרטור, גם כשהדבר כרוך בביטול תורה דברים ובהוצאה כספית גדולה.

הגרמ"פ שיינברג זצ"ל: "...אנא הודרוזו להצטרף למפעל גדול זה, להשליט קדושת השבת לכבוד ה"ת בשכונתנו ובתינו".

הגר"ע יוסף זצ"ל: הגאון רבי עובדיה יוסף זצ"ל בספרו הליכות עולם (י"ל בשנת תשס, ח"ד פרשת בא הל"ב) הביא את דברי החזון איש אודות איסור השימוש בחשמל בשבת, סיים לבסוף: "ושפתיים ישק משיב דברים נכוחים".

הגרמ"ל שטיינמן זצ"ל: "כל דבר שעושים לכבוד השבת אין לתאר איזה זכות יש למי שעושה את זה ... א"כ כ"ש שחשוב מאד כל העוסקים לסדר חשמל כשר לשבת, ויזכו בבנים וחתנין תלמידי חכמים, והקדן עדיין שמור לחיי עוה"ב". (וכששאלו הרי יש בזה ביטול תורה, שאל "האם גם מותר לגנוב בשביל למנוע ביטול תורה...").

הגר"ח קנייבסקי שליט"א: חרג ממנהגו ונשא דברים בכניסו בפתח תקוה, וכך אמר: "שימוש בחשמל לא כשר, זה גם חילול שבת וגם חילול השם, וזה איסור דאורייתא, ומי שמשתמש בחשמל כשר זה מכפר על כל חילול השם שעשה, כל ההוצאות של הגנרטור יחזרו ולכן אין פחד, אפשר להיכנס לחובות. השבת נותנת ברכה, גם אני מצטרף לברכת השבת, וכל אחד שיתחבר לגנרטור יזכה שהבית שלו יאיר ברוחניות ובגשמיות".

הג"ה
השאלה היא האם יש להחזיק את המכשיר המצויץ על ידי האדם או על ידי המכשיר עצמו?
אם המכשיר המצויץ נמצא על ידי האדם, אזי יש להחזיקו על ידי האדם, ואם המכשיר המצויץ נמצא על ידי המכשיר עצמו, אזי אין להחזיקו על ידי האדם.

בשבת י"ז ט"ו תש"ז
למנוע את המכשיר המצויץ מהלכת על ידי האדם, יש להחזיקו על ידי המכשיר עצמו, ואם המכשיר המצויץ נמצא על ידי האדם, אזי יש להחזיקו על ידי האדם.

הגר"ש בעדני שליט"א: כתב בכתב ידו:

למנוע את המכשיר המצויץ מהלכת על ידי האדם, יש להחזיקו על ידי המכשיר עצמו, ואם המכשיר המצויץ נמצא על ידי האדם, אזי יש להחזיקו על ידי האדם.

ג) חיסכון - כמתואר לעיל, במשך כל היום כל השבוע כולל שבת, נעשים המוני פעולות שאין בהם שום צורך לחולים משיקולי חיסכון. ונמצא, שקיים מצב שבו יש מספיק חשמל לחולים, אך משיקולים שלהם מפעילים טורבינות נוספות ולאחר מכן משביתים את הטורבינות שפועלות כבר. לפי"ו, כיוון שההדלקה נעשית ללא שום צורך לחולים נאסר לבריאים ליהנות מזה, ומה שאח"כ נוצר צורך לחולה, אין זה הופך את המעשה למעשה היתר.

ד) תחרות יצרנים - כמו שהסברנו קודם מדובר בעשרות תחנות כח של יצרנים פרטיים המייצרים עבור הקליינטים שלהם לפי השיקולים הכלכליים שלהם, ומפעילים ומכבים טורבינות לפי תעריפי שעות שיא ושפל. למעשה אותו חשמל שהם מייצרים באיסור מתחלק ומגיע לכלל הצרכנים בשווה גם לביתם של השומרי תורה ומצוות.

פתרונות

קיימים כיום פתרונות מגוונים לחשמל ללא חילול שבת, החל מגנרטור שכונתי, שבו משלמים על ההתחברות, ולאחר מכן משלמים כל חודש-חודשיים על השימוש.

באזורים שאין אפשרות של גנרטור, ניתן להשתמש במצברים, שבכחם להפעיל גם מגוונים וגם את כל צרכי הבית. התשלום עליהם בתחילה גבוה, ובדרך"כ ניתן לפרוס לתשלומים, אך לאחר תשלום ההשקעה הראשונית משתמשים בהם למשך כמה שנים ללא תוספת תשלום. (מלבד הטעינה בימי החול).

ישנם פתרונות גם למתגוררים ביחידות דיור וכיו"ב, למגוון הפתרונות ניתן לפנות ל'ועדה לענייני אנרגיה בשבת', בטל: 1599-599-907.

מדברי גדולי ישראל

לדברי גדולי ישראל יש להקדים. רבים מגדולי הפוסקים שהקילו בשימוש בחשמל, עכ"פ מעיקר הדין, היינו כפי המציאות שהיתה ידועה להם, וכפי שהיתה המציאות בתקופות מסוימות, שכמות המלאכות היתה וזה בין אם היו חולים ובין אם לא, שכן הוצרכו כל הזמן לתחזק ולשמר את מכונות הייצור, וממילא יש שנקטו (דלא כחזו"א) עכ"פ מעיקר הדין, שכיוון שצריכים לעשות כן ממילא מחמת החולים, אין איסור לבריאים ליהנות מכך.

וכפי שכתב הגרש"ז אויערבך זצ"ל במכתב שהובא בספר מאורי אש השלם (ח"ב עמ' תמ"ו-תמ"ז) וגם במנחת שלמה ח"ב (הוצ' אוצרות שלמה, סי' טו, עמ' נט):

שימוש בחשמל בשבת
בס"ד י"ד בשבת תשל"ב
למע"כ הרב ישראל יפת שליט"א
.....
ומיהו להשתמש בכל שבתות השנה בראש זמנו היינו יודעים שצריכים להוסיף בשבת ילק"ו צרכים ודאי לאסור פסקה טעמים, אך הווא"ל ונזממטט שהכל נעשה מאיל"ל ואין לעשות שום מעשה בשבת כי אם פיקוח גרידא, אשר על כן המקילים בזה יש להם על מה לסמוך, והמתמיר תבוא עליו ברכה.
שלמה זלמן אריעראך.